

Trafikuskottets betänkande**1976/77: 25****med anledning av propositionen 1976/77: 113 om körkortslag jämte motioner****Propositionen**

I propositionen 1976/77: 113 har regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att antaga förslagen till

1. körkortslag,
2. lag om ändring i lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott.

I propositionen läggs fram förslag till en körkortslag och redovisas informationsvis den regeringsförfattning (körkortsförordning) som behövs jämte lagen. De båda författningarna, som ersätter nuvarande körkortskungörelse, grundar sig på riksdagens beslut med anledning av prop. 1975/76: 155 om vissa körkortsfrågor.

I körkortslagen finns de för den enskilde och från rätts- och trafiksäkerhetssynpunkt mest betydelsefulla bestämmelserna om förutsättningarna för rätten att inneha körkort. Körkortsförordningen innehåller regler av mera administrativ karaktär, dvs. främst tillämpnings- och verkställighetsföreskrifter till lagen.

Propositionen behandlar olika frågor om körkort, såsom lämplighetskraven beträffande körkortshavare och förutsättningarna för körkortsingripande. Genom de nya bestämmelserna uppnås en mera individualiserad och nyanserad bedömning. Vidare införs bestämda återkallelsetider — spärrtider — i stället för nuvarande minimitider. Möjligheterna att meddela varning utvidgas.

Däremot behandlas inte i propositionen överflyttningen av vissa körkortsmål från länsrätt till tingsrätt. De gränsdragningsproblem m. m. som hänger samman med överflyttningen övervägs av en särskild utredning.

I propositionen tas slutligen upp några frågor som inte omfattas av det tidigare riksdagsbeslutet. Således föreslås att förare av motorredskap skall inneha minst traktorkompetens och att man i vissa fall skall få avlägga förarprov på automatväxlad bil.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelser.

1 Förslag till

Körkortslag

Häri genom föreskrives följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag gäller behörigheten att föra motorfordon, terrängmotorfordon, traktor och motorredskap.

Behörigheten att föra motorfordon eller terrängmotorfordon anges på följande sätt i körkort.

Bokstav	Behörighet
A	motorcykel (för tung motorcykel först när körkortshavaren har fyllt 18 år)
B	personbil, lätt lastbil och ett till sådan bil kopplat lätt släpfordon, terrängvagn
C	tung lastbil
D	buss
E	släpfordon, oavsett antal och vikt

Behörighet att i yrkesmässig trafik för personbefordran föra personbil, lätt lastbil eller terrängvagn utmärkes i körkort med beteckningen TAXI.

Förarbehörighet

2 § Bil, terrängvagn eller motorcykel får föras endast av den som har körkort för fordonet. Är till fordonet kopplat släpfordon skall körkortsbehörigheten omfatta även detta.

Utan hinder av första stycket får lastbil, terrängvagn, släpfordon eller buss föras

1. utan last eller passagerare inom garageområde, verkstadsområde eller bensinstationsområde eller eljest kortare sträcka av den som har körkort med behörigheten B,

2. med last eller passagerare i fall som avses under 1, om färden äger rum i samband med bärgning, reparation eller liknande åtgärd beträffande fordonet eller fordonståget samt föraren har körkort med behörigheten B och har fyllt 19 år,

3. i tjänsteutövning av polisman, som har körkort med behörigheten B.

Den vars körkort har återkallats får inom garageområde, verkstadsområde eller liknande utan last eller passagerare föra fordon av det slag som det återkallade körkortet berättigade honom att föra, om medgivande därtill har lämnats. Sådant medgivande får avse en tid av högst tre år.

3 § Moped får föras endast av den som har fyllt 15 år.

Terrängskoter får föras endast av den som har fyllt 16 år.

Utan hinder av 2 § får utomlands bosatt person som har fyllt 15 år

och som tillfälligtvis vistas här bruka av honom införd lätt motorcykel, om den uppfyller de villkor som gäller för sådant fordon i hans hemland. Detta gäller dock endast om motorn har en slagvolym som ej överstiger 50 kubikcentimeter och om den som har infört fordonet får föra detta i hemlandet utan körkort eller därmed jämförlig handling.

4 § Traktor som är försedd med gummi hjul eller motorredskap får föras på väg endast av den som har körkort eller traktorkort.

Utan hinder för första stycket får traktor eller motorredskap föras tillfälligt utan körkort eller traktorkort kortare sträcka på väg vid färd till eller från arbetsplats eller mellan en gårds ägor eller för liknande ändamål.

5 § Personbil, lätt lastbil eller terrängvagn får föras i yrkesmässig trafik för personbefordran endast av den som har körkort med taxibehörighet eller körkort med behörigheten D.

Traktortåg eller motorredskap med tillkopplat släpfordon får föras i yrkesmässig trafik endast av den som har körkort med behörigheten C, D eller E eller körkort med taxibehörighet.

6 § Bestämmelserna i 2—5 §§ gäller ej vid övningskörning eller förarprov eller vid färd med fordon inom inhägnat järnvägs- eller fabriksområde eller inhägnat tävlingsområde eller annat dylikt inhägnat område och ej heller färd med fordon, som är avsett att föras av gående, eller släpfordon, som kopplas till sådant fordon.

Körkort

Körkortstillstånd

7 § Körkortstillstånd får meddelas endast den som med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon.

Vid prövningen av de personliga förhållandena skall särskilt beaktas, om sökanden är känd för nyktert levnadssätt och om det kan antagas, att han såsom förare av körkortspliktigt fordon kommer att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken.

Vid prövningen av de medicinska förhållandena skall beaktas att sökanden har tillfredsställande trafiksyn med eller utan glasögon eller linser och tillräcklig hörselförmåga med eller utan hörapparat för att föra fordon av det slag ansökan avser och att sökanden även i övrigt uppfyller de medicinska krav som bör ställas upp med hänsyn till trafiksäkerheten.

8 § Vid meddelande av körkortstillstånd får föreskrivas villkor.

9 § Körkort får utfärdas endast om körkortstillstånd har meddelats.

10 § Körkort får ej utfärdas under tid då spärrtid som avses i 21 § löper.

11 § Förhandsbesked kan lämnas rörande prövning om hinder föreligger mot att körkortstillstånd meddelas.

Körkortsålder m. m.

12 § Sökanden skall vid tidpunkten för utfärdandet av körkort ha uppnått en ålder av

- 16 år för behörigheten A,
- 18 år för behörigheten B,
- 19 år för behörigheten C,
- 20 år för behörigheten D,
- 19 år för behörigheten E,
- 19 år för taxibehörighet.

För utfärdande av körkort med behörigheten C, D eller E eller taxi-behörighet krävs att sökanden har körkort med behörigheten B, om han ej inom tre år före utfärdandet har haft körkort med den behörighet som sökes.

Förarprov

13 § Sökanden får godkännas och körkort lämnas ut endast om han i de avseenden som anges i 14 § uppfyller de krav som bör ställas från trafiksäkerhetssynpunkt.

14 § Förarprov avser

1. sökandens kunskaper om vägtrafikens utveckling, trafiksäkerhetsfrågornas betydelse, trafikolyckornas orsaker, omfattning och karaktär samt vikten av ett ansvarsmedvetet och hänsynsfullt uppträdande i trafiken,
2. sökandens kunskaper om gällande trafikföreskrifter, den verkan från trafiksäkerhetssynpunkt som sjukdom, uttröttnings och stimulerande eller bedövande ämnen, särskilt alkoholhaltiga drycker och narkotika, medför på den mänskliga organismen,
3. sökandens kunskaper om konstruktionen och verkningsättet hos fordon av det slag ansökan avser,
4. sökandens förmåga att i landsvägs- och gatutrafik föra fordon av det slag ansökan avser,
5. sökandens sinnesnärvaro och omdömesförmåga.

I fråga om körkort för behörigheten E avser provet även sökandens kunskaper om de särskilda trafiksäkerhetsrisker som föreligger, när fordon föres med tillkopplat släpfordon.

Giltighet

15 § Körkort gäller ej,

1. innan det har lämnats ut,
2. om det har återkallats,
3. medan det är omhändertaget,
4. om det har ersatts med annat körkort.

I annat fall än som avses i första stycket är körkort ogiltigt, om det ej efter ansökan av körkortshavaren förnyas senast vid den tidpunkt under tionde året efter utfärdandet eller senaste förnyelsen som statens trafiksäkerhetsverk har bestämt. Sådant körkort får förnyas, om körkortshavaren ansöker därom inom ett år från det att kortet blev ogiltigt.

Återkallelse

16 § Körkort skall återkallas,

1. om körkortshavaren har brutit mot 1 § andra stycket eller 4 § lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott,
2. om körkortshavaren har brutit mot 5 § samma lag och personskada eller sådan sakskada som ej är ringa har uppkommit,

3. om körkortshavaren genom upprepade förseelser i väsentlig grad har visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter de bestämmelser som gäller i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse för förare av motordrivet fordon eller spårvagn,

4. om körkortshavaren i annat fall har brutit mot en från trafiksäkerhetssynpunkt väsentlig regel vid förande av motordrivet fordon eller spårvagn,

5. om körkortshavaren på grund av opålitlighet i nykterhetshänsenande ej bör ha körkort,

6. om det med hänsyn till brottslig gärning som körkortshavaren har gjort sig skyldig till kan antagas att han ej kommer att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken eller om han på grund av sina personliga förhållanden i övrigt ej kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon,

7. om körkortshavarens förutsättningar för rätt att föra körkortspliktigt fordon är så väsentligt begränsade genom sjukdom, skada eller dylikt att han från trafiksäkerhetssynpunkt ej vidare bör ha körkort,

8. om körkortshavaren ej följer föreläggande att ge in läkarintyg eller bevis om godkänt förarprov,

9. om körkortshavaren ej följer föreläggande att förnya körkort,

10. om körkortshavaren begär att körkortet skall återkallas.

17 § I fall som avses i 16 § första stycket 7, 8, 9 eller 10 får återkallelsen begränsas till att avse viss del av behörigheten.

18 § Beslut om slutlig återkallelse av körkort på grund av straffbelagd gärning får ej meddelas förrän frågan om straff har blivit avgjord genom dom som har vunnit laga kraft. Vad som har sagts nu gäller dock ej

1. om omständigheterna är sådana, att körkortshavaren oavsett utgången i ansvarsfrågan kan anses olämplig att föra körkortspliktigt fordon,

2. om åklagare med stöd av 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning har meddelat beslut att ej tala å gärningen.

19 § Uppstår fråga om återkallelse av körkort och kan det på sannolika skäl antagas, att körkortet kommer att återkallas slutligt, skall körkortet återkallas tills vidare.

Rör frågan återkallelse på grund av brott mot 4 § lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott och hade föraren före färdens slut förtärt starka drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod under eller efter färden uppgick till minst 0,8 promille, skall körkortet återkallas tills vidare.

20 § Bestämmelserna i 16—19 §§ gäller i tillämpliga delar

1. i fråga om körkortstillstånd,

2. i fråga om rätt att erhålla förnyelse av körkort vars giltighetstid har löpt ut.

Återkallelse enligt första stycket 2 på grund av att körkortshavaren har gjort sig skyldig till olovlig körning genom att föra fordon av det slag, som körkortet har gällt för, får ske endast om särskilda skäl föreligger.

Spärrtid

21 § Föreligger vid prövning av ansökan om förhandsbesked eller körkortstillstånd hinder mot meddelande av körkortstillstånd på grund av sökandens personliga förhållanden eller återkallas körkort med åberopande av återkallelsegrund som avses i 16 § första stycket 1—6 bestämmes spärrtid om lägst en månad och högst tre år. Vid brott som avses i 1 § andra stycket eller 4 § 1 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott bestämmes spärrtiden till lägst ett år.

Inträffar under spärrtid omständighet som kan föranleda nytt beslut om sådan tid, får provas om den redan bestämda spärrtiden skall förlängas. Sådan prövning sker efter ansökan. Ansökan skall göras före spärrtidens utgång. Prövningen avser sökandens förhållanden fram till tidpunkten för beslutet. Förlängning får ske med högst tre år vid varje ny prövning.

Vad som anges i andra stycket skall tillämpas på motsvarande sätt om det under spärrtiden har framkommit sådan omständighet som har inträffat före beslutet om spärrtid men inte har varit känd vid det tillfället.

Varning

22 § Har i fråga om körkortshavare förekommit sådana omständigheter att det finns särskild anledning att erinra honom om de krav som ställs på honom från trafiksäkerhetssynpunkt, får varning meddelas honom, om skäl för återkallelse ej föreligger.

Har körkortshavare brutit mot 4 § 2 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott men hade han ej före färdens slut förtärt starka drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod under eller efter färden uppgick till 0,8 promille, får varning meddelas honom i stället för att beslut fattas om återkallelse av körkortet, om han ej tidigare har dömts för brott mot 4 § nämnda lag och omständigheterna är mildrande.

Har i fråga om körkortshavare förekommit sådana omständigheter som avses i 16 § första stycket 2—6, får varning meddelas i stället för beslut om återkallelse, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.

Omhändertagande

23 § Har körkortshavare vid förande av motordrivet fordon eller spårvagn gjort sig skyldig till grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom eller företett tydliga tecken på påverkan av starka drycker eller annat ämne, eller saknar han till följd av sjukdom, skada eller dylikt förutsättningar att föra körkortspliktigt fordon på ett trafiksäkert sätt, omhändertages körkortet.

Misstänkes att körkortshavare vid förande av motorfordon, terrängmotorfordon, traktortåg eller spårvagn har brutit mot 4 § lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott, och hade han före färdens slut förtärt starka drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod uppgick till minst 0,5 promille under eller efter färden, omhändertages körkortet sedan analysbevis har erhållits. Är fråga om brott mot 4 § 2 mom. nämnda lag, men uppgick alkoholkoncentrationen ej till 0,8 promille, får, om omständigheterna vid brottet kan anses mildrande, körkortet omhändertagas endast om körkortshavaren tidigare har dömts för brott mot 4 § nämnda lag.

Underlåtelse av körkortsingripande m. m.

24 § Föreligger synnerliga skäl får med avvikelse från denna lag återkallelse underlåtas eller spärrtid sättas ned, om det kan ske utan fara för trafiksäkerheten. Underlåtes återkallelse får varning meddelas i stället.

25 § Har ny omständighet inträffat eller blivit känd sedan beslut om återkallelse eller spärrtid har vunnit laga kraft, får återkallelsen hävas eller spärrtiden sättas ned om synnerliga skäl föreligger.

Verkan av utländsk dom

26 § Bestämmelserna om återkallelse, spärrtid, varning och underlåtelse av körkortsingripande m. m. i 16—22, 24 och 25 §§ tillämpas även i fråga om den som genom lagakraftvunnen dom utom riket har dömts till ansvar i sådant avseende som sägs i angivna lagrum.

Traktorkort

27 § Bestämmelserna om meddelande av körkortstillstånd i 7, 8 och 11 §§ skall tillämpas på motsvarande sätt i fråga om utfärdande av traktorkort, om ej annat följer av 28 §. Traktorkort får ej utfärdas under löpande spärrtid.

28 § Traktorkort får utfärdas endast för den som har tillräcklig synskärpa och hörselförmåga för att föra traktor och som även i övrigt uppfyller de medicinska krav som bör ställas upp med hänsyn till trafiksäkerheten.

Sökandens synskärpa är tillräcklig, om den med eller utan glasögon eller linser är minst 0,5 på det bästa ögat.

Sökandens hörselförmåga är tillräcklig, om han med eller utan hörapparat väl uppfattar vanlig samtalsstämma på en meters avstånd.

29 § Traktorkort får utfärdas endast för den som har fyllt 16 år eller, om särskilda skäl föreligger, för den som har fyllt 15 år.

30 § Sökanden får godkännas efter förarprov endast om han i de avseenden som anges i 14 § första stycket 1 och 2 uppfyller de krav som bör ställas från trafiksäkerhetssynpunkt.

31 § Bestämmelserna i 15 § första stycket, 16 och 18—26 §§ gäller i tillämpliga delar i fråga om traktorkort.

Bemyndiganden m. m.

32 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter i de avseenden som anges i denna lag och föreskrifter om undantag från lagen. Detsamma gäller föreskrifter om förarutbildning och registrering av fordonsförare. Regeringen får även meddela föreskrifter om utländska körkorts giltighet i landet.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får för visst fall förordna om undantag från bestämmelse i denna lag.

Ansvarsbestämmelser

33 § Den som för terrängskoter innan han har fyllt 16 år dömes till böter.

34 § Föres moped eller terrängskoter av barn som ej har fyllt 15 år, dömes den som har vårdnaden om barnet eller, om förseelsen har begåtts av barnet i anställningsförhållande, arbetsgivaren till böter, om han har underlåtit att göra vad som ankommit på honom för att hindra förseelsen. Till samma straff dömes även den som i annat fall tillåter barn som ej har fyllt 15 år att föra moped eller terrängskoter.

35 § Den som för fordon i yrkesmässig trafik utan att vara berättigad till det dömes till böter.

36 § Den som i yrkesmässig trafik som förare anställer och brukar någon som ej är behörig att föra fordon i sådan trafik dömes till böter. Till samma straff dömes även den som i annat fall överlämnar åt eller tillåter annan att föra fordon i yrkesmässig trafik utan att denne är berättigad till det.

37 § Om ansvar för den som i annat fall än som avses i 33—36 §§ för fordon i strid mot denna lag finns bestämmelser i lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott.

38 § Framföres fordon i strid mot denna lag eller föreskrift som har meddelats med stöd av lagen, skall polisman hindra fortsatt färd som ej kan ske utan påtaglig fara för trafiksäkerheten eller annan olägenhet.

Domstolsförfarandet

39 § Länsrätt prövar frågor som rör körkortsingripanden i de fall som anges i särskild författning.

I mål som avses i första stycket har domstol samma befogenhet som länsstyrelse har när den handlägger körkortsärende. Domstols beslut om varning eller återkallelse skall delges den som beslutet rör.

Mot beslut om varning enligt denna lag får talan ej föras.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Förordnande om ikraftträdande får begränsas till vissa av de nya bestämmelserna. Regeringen får meddela de övergångsbestämmelser som behövs.

I samband med att denna lag helt eller delvis sätts i kraft får regeringen förordna att motsvarande bestämmelser i körkortskungörelsen (1972: 592) i den mån de har tillkommit enligt beslut av riksdagen skall upphöra att gälla.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott

Härigenom föreskrives att 3 § lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

För någon körkortspliktigt fordon utan att vara berättigad att föra sådant fordon, dömes för olovlig körning till böter. Har han tidigare innehaft körkort som blivit återkallat eller har brottet skett vanemässigt eller är det eljest att anse som grovt, må dömas till fängelse i högst sex månader.

För någon körkortspliktigt fordon med åsidosättande av föreskrift, som meddelats i fråga om rätten att föra sådant fordon, dömes till böter.

Anställer och brukar någon såsom förare av körkortspliktigt fordon den, som icke äger rätt att föra fordonet, eller tillåter någon eljest annan att föra sådant fordon utan att denne är berättigad därtill, dömes likaledes till böter.

Första, andra och tredje styckena äger motsvarande tillämpning på förare av traktor eller spårvagn och på den som anställer eller brukar sådan förare eller eljest tillåter någon att föra traktor eller spårvagn.

Första, andra och tredje styckena äger motsvarande tillämpning på förare av traktor, *motorredskap* eller spårvagn och på den som anställer eller brukar sådan förare eller eljest tillåter någon att föra traktor, *motorredskap* eller spårvagn.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1975: 611.

Motionerna

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1977

I motionen 1976/77: 113 av herr Torwald och fru Johnsson (båda c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av bestämmelserna beträffande utfärdande av körkort för tunga fordon.

I motionen 1976/77: 827 av herrar Raneskog och Polstam (båda c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om utbildning i sjukvård och första hjälp för trafikanter i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motionen 1976/77: 1195 av herr Nyhage (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar att bilförare, som bevisligen innehar körkort, skall befrias från ansvar för ej medfört körkort,

2. att riksdagen — därest yrkandet under 1 ej bifalls — beslutar att bilförare som ej medför körkort skall befrias från ansvar om vederbörande visar upp körkortet för polismyndighet eller åklagare senast inom tre dagar.

I motionen 1976/77: 1196 av herr Nyhage m. fl. (m) hemställs att riksdagen

1. beslutar att innehavare av AB-körkort erhåller behörighet att föra s. k. minibuss,

2. därest yrkandet under 1 ej bifalls beslutar att dispens kan medges i enlighet med vad som framgår av motionen.

I motionen 1976/77: 1198 av herr Polstam m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär ytterligare översyn av körkortskungörelsens regler om skyldighet att anmäla till länsstyrelsen då körkortsinnehavare omhändertagits enligt lagen om tillfälligt omhändertagande av berusade personer m. m.

I motionen 1976/77: 1201 av herrar Sandberg och Fransson (båda c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär prövning av frågan om att agerande vid olyckor behandlas i körkortsutbildningen.

I motionen 1976/77: 1317 av herr Johansson i Skärstad m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning om ändrade former för körkortsproven, innebärande att större hänsyn tas till den körkortsökandes prestationer under själva utbildningen.

Motioner väckta med anledning av propositionen 1976/77: 113

I motionen 1976/77: 1557 av herrar Sellgren och Enlund (båda fp) hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen beaktar vad i motionen anförts.

I motionen 1976/77: 1565 av herr Hugosson m. fl. (s) hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen beslutar att hos regeringen begära

1. att för vissa arbeten av sociala skäl undantag skall medges från kompetenskraven när det gäller rätten att framföra motorredskap,
2. att domstolar och länsrätter i framtiden speciellt skall ta ställning till frågan om rätten att framföra motorredskap i samband med en körkortsindragning,
3. att övergångsbestämmelserna utformas på så sätt att personer över 60 år under en övergångstid på fem år undantas från kravet på traktor-körkort för att i sin yrkesutövning kunna framföra motorredskap.

I motionen 1976/77: 1566 av fru Håvik m. fl. (s) hemställs att riksdagen måtte besluta att statsbidrag utgår till de företag inom kollektivtrafiken som med hjälp av kvalificerade instruktörer och enligt skolöverstyrelsens och trafiksäkerhetsverkets godkända plan bedriver bussförarutbildning.

I motionen 1976/77: 1567 av herr Wååg m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar komplettera 21 § första stycket i körkortslagen enligt följande:

Återkallas körkort jämlikt 16 § första stycket 1—6, skall spärrtid bestämmas om lägst tre månader och högst tre år; dock må om synnerliga skäl föreligger spärrtid i undantagsfall sättas till lägst en månad. När återkallelse grundas på förhållande, som bör föranleda ny prövning enligt 7 § andra stycket av körkortshavares lämplighet som förare av körkortspliktigt fordon, skall spärrtiden tillmätas så, att den innefattar tillräcklig provotid för bedömande av lämpligheten.

Spärrtiden bestämmas till lägst ett år vid brott enligt 1 § andra stycket eller 4 § 1 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott, lägst nio månader vid brott enligt 4 § 2 mom., nämnda lag, om alkoholhalten uppgått till 0,8 promille eller mer, och lägst sex månader vid brott enligt 5 § samma lag, om personskada uppkommit. Spärrtid skall jämväl bestämmas, när vid ansökan om förhandsbesked hinder finnes föreligga mot körkortstillstånd.

I motionen 1976/77: 1584 av fru Mårtensson och herr Nilsson i Östersund (båda s) hemställs att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna

1. vad som i motionen anförts om behovet av praktiska förarprov på motorredskap,
2. att den förarutbildning som sker inom arbetsmarknadsutbildningen bör ingå i de i motionen angivna paragraferna i körkortsförordningen.

I motionen 1976/77: 1585 av herr Olsson i Edane m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att möjligheten att ta körkort i automatväxlad bil

inskrivs i körkortslagen, utan någon inskränkning och utan krav på avgörande från trafiklärarens sida.

I motionen 1976/77: 1586 av herrar Polstam (c) och Jonsson i Alingsås (fp) hemställs

1. att riksdagen vid sin prövning av förslaget till körkortslag måtte beakta de i motionen angivna synpunkterna på innehållet i 7, 21, 24 och 25 §§ lagförslaget,

2. att riksdagen hos regeringen anhåller om att åtgärder skyndsamt vidtas för att den av fjolårets riksdag förutsatta lämplighetsprövningen av körkortssökande kan komma till stånd samt att erforderliga ändringar i körkortsförordningen genomförs.

Utskottet

Under föregående riksmöte föreslogs i propositionen 1975/76: 155 om vissa körkortsfrågor reformering av de delar av körkortslagstiftningen som berör rätten att inneha körkort, dvs. de personliga lämplighetskrav som bör ställas på en körkortshavare. Dessa frågor aktualiseras såväl i samband med att körkort utfärdas — körkortsgivningen — som i samband med återkallelse, varning och andra slag av körkortsingripanden. I propositionen behandlades däremot inte frågor om körskickligheten dvs. förarutbildning, förarprov och liknande. En del frågor hänsköts för ytterligare överväganden till en särskilt tillsatt utredning (K 1976: 02) om vissa körkortsfrågor.

Riksdagen (TU 1975/76: 28, rskr 1975/76: 390) biträdde de lösningar som i angivna delar förordades i propositionen men uttalade att de för den enskilde och från rätts- och trafiksäkerhetssynpunkt mest betydelsefulla bestämmelserna borde tas in i en lag. Tillämpnings- och verkställighetsföreskrifter till lagen borde däremot finnas i en regeringsförfattning.

Förslag till körkortslag borde enligt riksdagsbeslutet framläggas under våren 1977. I samband därmed borde informationsvis kunna redovisas även den regeringsförfattning som skall finnas jämte lagen.

Beträffande frågan om vilken domstol — allmän domstol eller länsrätt — som skall handlägga frågor om körkortsingripanden beslöt riksdagen att allmän domstol bör besluta om körkortsåterkallelse vid sådana trafikbrott, beträffande vilka domstolen samtidigt dömer i saken. Vissa problem i sammanhanget skulle bli föremål för särskild utredning.

Inom kommunikationsdepartementet har mot bakgrund av riksdagens beslut utarbetats promemorian (Ds K 1976: 7) Körkortslag. Departementschefen behandlar i förevarande proposition promemorian och remissyttranden över denna. Därjämte tas några frågor upp som inte omfattas av riksdagsbeslutet. Detta gäller ett förslag från motorredskapsutredningen (K 1968: 53) i betänkandet (SOU 1974: 26) Motorredskap

beträffande kompetens att föra sådant. Vidare tas i propositionen för riksdagens information upp en framställning den 14 maj 1973 från statens trafiksäkerhetsverk om förarprov på automatväxlad bil. Även dessa förslag har remissbehandlats.

Utskottet behandlar i det följande de olika delarna av departementschefens framställning och i anslutning härtill ett antal motioner som väckts med anledning av propositionen samt under den allmänna motionstiden.

Förslag till ny körkortslag (KKL)

Departementschefen redogör inledningsvis såvitt gäller förslaget till körkortslag för frågan om förutsättningen för en delreform och tar därvid upp de problem som hänger samman med en överflyttning av vissa körkortsmål från länsrätt till tingsrätt. Denna forumfråga, som f. n. övervägs av körkortsutredningen, sägs vara komplicerad och kräva noggranna överväganden. Även om utredningen bedrivs med skyndsamhet måste man med hänsyn härtill enligt departementschefen räkna med att det återstår ett omfattande och tidskrävande arbete innan tillräckligt beslutsunderlag föreligger. Proposition i frågan anses därför kunna framläggas tidigast under år 1978.

I motionen 1976/77: 1557 yrkas att regeringen bör uppmana körkortsutredningen att arbeta så skyndsamt med *forumfrågan* att proposition kan föreläggas riksdagen senast under år 1978.

Vid den ovannämnda behandlingen av propositionen 1975/76: 155 om vissa körkortsfrågor ansåg riksdagen att förslag i forumfrågan borde framläggas i samband med propositionen beträffande körkortslagen. Förslag härom borde — som ovan nämnts — framläggas under våren 1977. Med hänsyn härtill och till frågans vikt för ifrågavarande reformarbete förutsätter utskottet att utredningsarbetet i forumfrågan bedrivs med största skyndsamhet och att förslag i ämnet snarast möjligt framläggs. Då syftet med motionärernas yrkande härigenom synes komma att väsentligen tillgodoses finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen ej vara påkallad.

Departementschefens förslag beträffande uppdelningen av körkortsbestämmelserna mellan körkortslagen (KKL) och körkortsförordningen (KKF) torde även enligt utskottets mening stå i överensstämmelse med ovannämnda riksdagsbeslut.

I den föreslagna körkortslagen har till följd av misskryvning vissa paragrafer fått en utformning som ej varit avsedd. På grund härav föreslår utskottet redaktionella ändringar i 2, 17, 21 och 22 §§ KKL.

Beträffande utformningen av och innehållet i lagbestämmelserna i övrigt har utskottet behandlat motioner som aktualiserar frågan om kör-

kortsspärr. Förslaget i denna del innebär bl. a. att nuvarande system, i vilket helt saknas möjlighet att ge den enskilde besked om återkallelsetidens längd, ersätts med ett förfarande av innebörd att föraren redan i återkallelsebeslutet får spärrtid fastställd och att han därefter kan erhålla prövning av nya omständigheters inverkan på spärrtiden. Dess längd skall enligt förslaget bestämmas till högst tre år och lägst en månad.

I motionen 1976/77: 1567 yrkas att första stycket i 21 § KKL kompletteras enligt följande. Vid återkallelse av körkort jämlikt 16 § 1—6 KKL skall *spärrtid* bestämmas om lägst tre månader och högst tre år; dock må om synnerliga skäl föreligger spärrtid i undantagsfall sättas till lägst en månad. När återkallelse grundas på förhållanden, som bör föranleda ny prövning enligt 7 § andra stycket KKL av körkortshavares *lämplighet* som förare av körkortspliktigt fordon skall spärrtiden tillmätas så att den innefattar tillräcklig provotid för bedömande av lämpligheten. Vidare yrkas att spärrtiden *bestämnas* till lägst nio månader vid brott enligt 4 § 2 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott (rattonykterhet) om alkoholhalten uppgått till 0,8 promille eller mer, och lägst sex månader vid brott enligt 5 § samma lag (s. k. smitning), om personskada uppkommit. Spärrtid bör vidare — då hinder föreligger på grund av personliga förhållanden — meddelas endast vid ansökan om *förhandsbesked*.

Motionsyrkande med samma syfte finns i motionen 1976/77: 1586.

Enligt uttalande av dåvarande departementschefen i propositionen 1975/76: 155 kunde det ifrågasättas om en så kort återkallelsetid som en månad inte kunde komma att undergräva respekten för körkortsingripandena och leda till en sådan förkortning av återkallelsetiderna att reaktionssystemet mister mycket av sin betydelse för trafiksäkerhetsarbetet. De föreslagna minimi- och maximitiderna fick emellertid enligt propositionen ses mot bakgrund av behovet av nyansering. Det ansågs angeläget att körkortsmyndigheterna — även om det rör sig om undantagsfall — inte binds av föreskrifter som hindrar en lämplig avvägning. Vad gällde minimitiden borde dock så kort spärrtid som en månad höra till undantagen.

Schabloner för körkortsspärrens längd ansågs vara nödvändiga för vissa återkallelsegrunder. När det gällde de grövre trafikbrotten — grov vårdslöshet i trafik och rattfylleri — borde sålunda relativt långa spärrtider tillämpas, varför en minimigräns om ett år föreslogs beträffande dessa brott. I fråga om rattonykterhetsbrotten — alltså fall där alkoholkoncentrationen i förarens blod har varit mellan 0,5 och 1,5 promille — ansågs omständigheterna emellertid så starkt växlande att det inte fanns fog för en förhöjd minimigräns på samma sätt som vid rattfylleri. Det kunde i dessa fall — särskilt då alkoholkoncentrationen närmast sig 1,5 promille — ofta vara fråga om omständigheter som ter sig

ganska lika rattfylleri. Detta ansågs medföra att det i praktiken inte sällan borde finnas skäl att tillämpa ungefär lika långa spärrtider för dessa rattonykterhetsbrott som för rattfylleribrotten. Understiger alkoholhalten å andra sidan 0,8 promille borde spärrtiden kunna sättas lägre med en avvägning mellan sex och tolv månader. I vissa fall då alkoholhalten endast obetydligt överstigit 0,5 promille vid körningen borde endast varning kunna meddelas. Propositionen föranledde i dessa delar ej någon erinran från riksdagens sida.

Utskottet har vid sin förevarande prövning av ärendet ej funnit anledning att frängå riksdagens tidigare ställningstagande i dessa frågor. Härav följer att utskottet ej anser sig kunna biträda motionsyrkandena om en generell höjning av spärrtidens minimum eller en höjning därav för rattonykterhetsbrotten och för s. k. smitning. Utskottet vill dock ånyo framhålla att en mera nyanserad bedömning inte får leda till att det utvecklas en oenhetlig praxis som av de enskilda förarna uppfattas som inkonsekvent. Liksom tidigare vill utskottet också kraftigt understryka att förkortningen av minimitiderna inte får tas till intäkt för en allmän sänkning av spärrtiderna för mindre svåra trafikbrott.

Beträffande frågan om spärrtidens längd vid prövning enligt 7 § andra stycket KKL vill utskottet erinra om att längden av spärrtiden vid exempelvis opålitlighet i nykterhetshänseende självfallet avpassas i samband med beslutet om återkallelse så att vederbörandens skötsamhet skall kunna bedömas under spärrtiden. En allmän riktlinje i lagtexten av det slag motionärerna aktualiserar synes med hänsyn bl. a. härtill ej erforderlig varför motionen avstyrks i denna del.

Ej heller har utskottet funnit skäl biträda yrkandet att spärrtid vid avslag på grund av personliga förhållanden endast skall bestämmas vid förhandsbesked (s. k. negativt förhandsbesked) och inte vid ansökan om körkortstillstånd.

I motionen 1976/77: 1586 hemställs att riksdagen vid prövningen av förslaget till körkortslag beaktar av motionärerna angivna synpunkter på innehållet i 24 och 25 §§ KKL. Motionärerna anser att det i 24 och 25 §§ KKL använda uttrycket "synnerliga skäl" är en term som inte lämpar sig som förbehåll för de sällsynta undantagsfall när myndigheten bör få avvika från allmän lag. Motionärerna förordar ett bemyndigande för regeringen att pröva de undantagsfall, där avvikelse från körkortslagen i berörda hänseenden är påkallad. Det i 25 § KKL föreslagna allmänna bemyndigandet att återbryta dom vid nya omständigheter, dvs. att få ändra lagakraftvunna beslut om spärrtider och körkortsingripanden vid nya omständigheter synes enligt motionärerna böra kringgärdas med förbehåll.

Av propositionen 1975/76: 155 framgår att vid det praktiska arbetet med körkortsåterkallelser funnits behov av en allmän regel som medger att återkallelse underläts eller spärrtid nedsätts i vissa fall.

Den möjlighet att vid synnerliga skäl underlåta återkallelse eller ned-sätta spärrtid som föreslås genom bestämmelsen i 24 § KKL avses gälla endast om det kan ske utan fara för trafiksäkerheten. En avvikelse från lagen som kan vara motiverad av personliga hänsyn får alltså enligt propositionen inte ske om vederbörande bedöms utgöra påtagligt risk-moment i trafiken.

Under spärrtiden kan omständigheter inträffa som — om de före-legat vid spärrebeslutet — skulle ha beaktats vid prövningen. I sådana och liknande fall då förhållandena ändras så att ett nytt ställningsta-gande är motiverat medges genom den föreslagna 25 § i KKL en möj-lighet att ompröva ett lagakraftvunnet beslut i mildrande riktning. I be-greppet synnerliga skäl ligger enligt förslaget att möjligheten skall an-vändas restriktivt. Vid prövningen gäller även övriga bestämmelser i lagen.

Även utskottet finner de nu föreslagna bestämmelserna motiverade. Såvitt gäller möjligheten att ompröva lagakraftvunna beslut vill utskottet erinra om att körkortsingripandena ej utgör straffsanktioner. Med beaktande av det ovan anförda anser sig utskottet kunna godta den utform-ning bestämmelserna fått enligt förslaget. Det torde också lämpligen få ankomma på vederbörande myndigheter att tillämpa dessa bestämmelser.

Under hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen 1976/77: 1586 i förevarande del.

I motionen 1976/77: 1586 yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att åtgärder skyndsamt vidtas för att den av föregående riksdag förut-satta *lämplighetsprövningen* av körkortssökande kan komma till stånd samt att därav föranledda erforderliga ändringar i körkortsförordningen genomförs. Motionärerna pekar därvid på att avkall enligt propositionen 1975/76: 155 inte fick göras på skötsamhet i nykterhethänseende bland kraven för innehav av körkort. Varje omhändertagande på grund av berusning borde föranleda prövning från körkortsmyndigheterna. Med de nu föreslagna reglerna och vissa konsekvenser av bl. a. fylleristraf-fets bortfallande är denna prövning icke tillfredsställande garanterad enligt motionärerna. Riksdagens beslut att slopa den s. k. presumtions-regeln vid fylleri borde därjämte omprövas.

Med anledning härav vill utskottet erinra om att det enligt proposi-tionen 1975/76: 155 är helhetsbilden av personen i fråga och den situa-tion som denne befinner sig i som måste bedömas. Författningsmässigt borde enligt departementschefen de förordade riktlinjerna med av-seende på nykterhetskravet kunna uttryckas så att det vid prövningen av frågan om körkortstillstånd särskilt skall beaktas om sökanden är känd för nyktert levnadssätt och att körkortet skall återkallas om kör-kortshavaren på grund av opålitlighet i nykterhethänseende inte bör ha körkort. Bestämmelser i enlighet härmed har intagits i 7 § andra stycket och 16 § punkten 5 KKL.

Beträffande frågan om lämplighetsutredningen förelåg enighet om behovet av nyansering vid bedömningen i körkortsmål. Övervägande skäl ansågs därvid tala för att polismyndighetens utredning skulle innehålla endast redogörelse för de personliga förhållandena och inte något omdöme om lämpligheten. De olika vårdorganen, såsom sociala centralnämnder eller nykterhetsnämnder, borde liksom hittills höras av polisen. För att lämplighetsutredningen skall kunna tjäna sitt syfte framhölls det som väsentligt att formerna för utredningsarbetet görs enhetliga. Endast genom detaljanvisningar kunde nödvändig stadga ges åt verksamheten. Både polisens, vårdorganens och körkortsmyndigheternas arbete underlättas enligt nyssnämnda proposition genom att det finns normer för i vilka fall utredning skall ske och hur den skall läggas upp. Rättssäkerheten sades för den enskilde därigenom bli förbättrad. Rikspolisstyrelsen, statens trafiksäkerhetsverk och socialstyrelsen angavs som de myndigheter som borde samverka vid utarbetande av föreskrifter i ämnet. Sammanfattningsvis ansågs det sagda bl. a. innebära att polisen skulle i varje enskilt fall höra vederbörande sociala organ.

Riksdagen delade vid sin behandling av propositionen uppfattningen att nykterhetsförhållandena måste särskilt uppmärksammas när det gäller provning av förare. Det ansågs emellertid också att det mera differentierade synsätt som i sammanhanget förordades i förslaget borde komma till stånd. I syfte att kunna göra en lämplig avvägning i det enskilda fallet borde bl. a. de nuvarande presumtions- och spärreglerna upphävas.

Utskottet har vid sin förevarande provning ej funnit skäl frånga riksdagens tidigare deklarerade principiella inställning i sammanhanget. Vidare förutsätter utskottet att vad tidigare anförts av riksdagen om betydelsen av skötsamhet i nykterhetshänseende för innehav av körkort också iakttas vid utformningen av de detaljföreskrifter om lämplighetsutredningen som rikspolisstyrelsen efter samråd med trafiksäkerhetsverket och socialstyrelsen enligt 96 § 2 stycket KKF föreslås meddela. Vissa svårigheter föreligger enligt vad utskottet inhämtat och som motionärerna också framhåller vid fastställandet av den personliga identiteten vid ingripanden enligt lagen (1976: 511) om omhändertagande av berusade personer. Frågan har emellertid uppmärksamrats inom regeringens kansli. Ytterligare erfarenhet av lagstiftningen anses böra erhållas innan en lösning på problemet kan åstadkommas.

Med hänsyn till det sålunda anförda finner utskottet att motionen såvitt nu är i fråga ej bör föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd.

Förarkompetens för motorredskap

Beträffande rätten att föra motorredskap finns f. n. inte några särskilda kompetenskrav. För att föra gummihjulsförsedd traktor på väg krävs däremot körkort (för bil eller motorcykel) eller traktorkort. Trak-

tor får dock föras tillfälligt utan körkort eller traktorkort kortare sträcka på väg vid färd till eller från arbetsplats eller mellan en gårds ägor eller för liknande ändamål. Kravet på körkort eller traktorkort gäller inte heller vid färd i terräng eller inom inhägnade eller eljest avskärmade områden.

Departementschefen anser en allvarlig brist i dagens system vara att man saknar möjlighet att hindra sådana personer från att föra motorredskap som har visat personlig olämplighet att föra motorfordon och därför har vägrats körkort eller fått körkortet återkallat. Någon prövning av den medicinska lämpligheten av motorredskapsförare sker inte heller. Enligt förslaget är det därför rimligt att av sådan förare kräva åtminstone vissa kunskaper om trafikregler, vägmärken etc. Däremot anses det inte meningsfullt att f. n. införa regler om praktiska förarprov på motorredskap. De angivna problemen sägs emellertid delvis kunna lösas genom krav på att förare av motorredskap skall inneha behörighet att föra traktor. Härigenom får man en prövning av förarens personliga lämplighet och uppnår också garantier för att han har grundläggande trafik kunskaper.

Utskottet anser att den föreslagna lagstiftningen utgör ett viktigt tillskott till trafiksäkerhetsarbetet och tillstyrker därför regeringens förslag i denna del. Härav följer att utskottet ej anser sig kunna biträda yrkandena i motionen 1976/77: 1565 att för vissa arbeten undantag av *sociala* skäl skall medges från ifrågavarande kompetenskrav, att i samband med *körkortsindragning* speciell ställning skall tas till frågan om rätten att framföra motorredskap och att övergångsbestämmelserna utformas så att personer över 60 år under en *övergångstid* på fem år undantas från kravet på traktorkörkort för att i sin yrkesutövning kunna framföra motorredskap.

De i och för sig beaktansvärda frågor som motionärerna aktualiserar torde kunna tillgodoses på annat sätt. Utskottet anser därvid att de av motionärerna anförda omständigheterna beträffande undantag av *sociala* skäl för vissa arbeten och ifråga om övergångsbestämmelser för personer över 60 år borde kunna utgöra motiv för sådan dispens från kompetenskravet i fråga som föreslås i bestämmelsen i 101 § KKF. Utskottet förutsätter att vad nu anförts i tillämplig del även beaktas vid dispensprövning efter återkallelse av körkort. Utskottet vill i sammanhanget också erinra om att krav — liksom i fråga om traktorkörning — inte gäller körning inom exempelvis inhägnat område. För att ett område i detta sammanhang skall betecknas som inhägnat torde det vara väsentligt att obehöriga genom en avspärkning görs uppmärksamma på att området inte får beträdas efter gottfinnande. Inhägnaden synes därför inte ovillkorligen behöva utgöra ett fysiskt hinder för tillträde till området. Det sagda torde kunna få betydelse för rätten att föra exempelvis motorredskap i samband med vägarbete.

Av utskottets ställningstagande följer också att utskottet inte anser det vara meningsfullt att f. n. införa regler om praktiska förarprov på motorredskap. De olika motorredskapens skilda funktioner och egenskaper fordrar enligt propositionen bl. a. att klassificerings- och utbildningsfrågorna först blir lösta, vilket sägs vara en uppgift i det fortsatta reformarbetet. I avvaktan på resultatet härav avstyrks därför yrkandet i motionen 1976/77: 1584 om praktiska *förarprov* på motorredskap.

Vad propositionen i övrigt innehåller beträffande förslaget till körkortslag innefattande jämväl frågan om ikraftträdande m. m. föranleder ej någon erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida. Förslaget tillstyrks följaktligen av utskottet.

Som följd av förslaget beträffande förarkompetens för att köra motorredskap föreslås tillägg till bestämmelserna i lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott beträffande olovlig körning såvitt gäller motorredskap. Utskottet tillstyrker lagändringen i fråga.

Förarprov på automatväxlad bil

Med stöd av gällande körkortskungörelse (1972: 592, KKK) och de närmare föreskrifter i medicinskt hänseende som socialstyrelsen meddelar ges vissa handikappade personer körkortstillstånd för körkort som är begränsat att gälla endast automatväxlad bil. Förarprovet får i sådant fall avläggas på automatväxlad bil.

Statens trafiksäkerhetsverk har hemställt att KKK ändras så att körkort kan begränsas att gälla automatväxlad bil även i fråga om person som inte är fysiskt handikappad. Därvid har verket anfört att en del personer har svårt för att hantera koppling och växling och att samordna dessa moment med manövreringen i övrigt. För sådana personer innebär automatväxling ökad säkerhet i trafiken.

Departementschefen anser för sin del de skäl beaktansvärda som trafiksäkerhetsverket anfört för att personer med särskilda svårigheter att hantera växling och koppling skall få avlägga prov på automatväxlad bil. Så länge endast personer med angivna svårigheter utnyttjar sig av den föreslagna möjligheten anses heller inte risk föreligga för att denna skall missbrukas som en genväg till ett billigt körkort för manuellt växlad bil.

Man kan emellertid enligt departementschefen inte bortse från att även personer som inte har påtagliga svårigheter att köra en manuell växlad bil i betydande omfattning kommer att vilja utnyttja det föreslagna systemet. Risken för missbruk anses uppenbar särskilt som efterlevnaden påstås vara svår att kontrollera. Erfarenheter från en tidigare period i Sverige och från Västtyskland sägs tala för att en sådan utveckling måste befaras. Denna skulle enligt departementschefen innebära en allvarlig försämring av trafiksäkerheten som inte uppvägs av

fördelarna med systemet. I sammanhanget framhålls att f. n. endast omkring 17 procent av de nyregistrerade personbilarna i Sverige är automatväxlade.

Enligt propositionen bör därför förarprov på automatväxlad bil få avläggas även av den som inte har fysiskt handikapp under förutsättning att den erbjudna möjligheten öppnas endast för personer med påtagliga svårigheter att handha växling och koppling. Undervisningen anses böra inledas på samma sätt som för andra körkortselever, och det bör ankomma på den för utbildningen ansvarige att avgöra om eleven har sådana svårigheter att han bör övergå från en manuellt växlad bil till en automatväxlad.

I likhet med departementschefen anser utskottet att möjligheterna att avlägga förarprov på automatväxlad bil bör införas även för icke fysiskt handikappad. Av skäl som departementschefen anför anser emellertid även utskottet att dessa möjligheter bör tillåtas endast i viss utsträckning. Utskottet vill härvid erinra om att under den nämnda perioden i Sverige förarprov på automatväxlad bil tilläts även för personer som inte var handikappade, varefter körkort som inte var begränsade till sådan bil utfärdades. Av propositionen framgår att systemet ledde till att det blev allt vanligare med prov på automatväxlad bil. Enligt trafiksäkerhetsverkets uppfattning var det uppenbart att syftet härmed i stor utsträckning var att erhålla körkort på ett enklare sätt. Det föreligger följaktligen risk för att personer som har avlagt prov på automatväxlad bil och fått körkort som är begränsat att gälla sådan bil likväl kör manuellt växlat fordon. Detta måste även enligt utskottets uppfattning innebära påtagliga risker ur trafiksäkerhetssynpunkt. Utskottet tillstyrker därför att reformen i vart fall tills vidare endast skall omfatta personer med påtagliga svårigheter att handha växling och koppling. I den mån bilar utrustade med automatväxel skulle visa sig bli alltmer förekommande och anledningarna till missbruk därmed färre torde emellertid enligt utskottets uppfattning frågan om en generell möjlighet att avlägga prov med sådan bil böra upptas till förnyad prövning. Utskottet förutsätter därför att utvecklingen på området av regeringen och berörda myndigheter uppmärksamts följs samt att därav föranledda åtgärder vidtas. Med beaktande av det anförda tillstyrker utskottet vad departementschefen i förevarande sammanhang anför.

Härav följer att utskottet inte nu anser sig kunna biträda yrkandet i motionen 1976/77: 1585 att riksdagen beslutar att möjligheter att ta körkort i *automatväxlad* bil inskrivs i körkortslagen utan någon inskränkning och utan krav från trafiklärarens sida. I sammanhanget bör framhållas att frågan om möjligheterna att avlägga körkortsprov i automatväxlad bil ej regleras genom bestämmelserna i körkortslagen. Närmare föreskrifter i ämnet utfärdas enligt KKK av trafiksäkerhetsverket. Någon ändring härvidlag avses ej med förslaget till körkortslag.

Förslag till körkortsförordning (KKF)

Utskottet behandlar i det följande ett antal motioner som närmast berör de bestämmelser som enligt propositionen kommer att intagas i KKF.

I motionen 1976/77: 113 begärs en översyn av bestämmelserna beträffande utfärdande av körkort för *tunga* fordon.

Enligt vad utskottet erfarit pågår inom regeringen en kartläggning av behovet av yrkesförare med olika behörighet. I avvaktan på resultatet av arbetet synes någon särskild åtgärd från riksdagens sida i ämnet ej påkallad.

I motionen 1976/77: 1195 hemställs att riksdagen beslutar att bilförare, som bevisligen innehar körkort, skall befrias från ansvar för att ej ha medfört körkort eller därest detta yrkande ej bifalls beslutar att bilförare som ej medför körkort skall befrias från ansvar om vederbörande visar upp körkortet för polismyndighet eller åklagare senast inom tre dagar.

Utskottet vill med anledning härav erinra om riksdagens (TU 1974: 14, rskr 1974: 213) tidigare behandling av denna fråga på grund av i ämnet väckta motioner. Riksdagen uttalade därvid bl. a. att en undantagslös regel beträffande skyldighet att medföra körkort frigör resurser som kan disponeras för trafiksäkerhetsarbetet i övrigt, vilket ansågs betydelsefullt. Starka skäl ansågs dock tala för att frågan om tillfälligt förbiseende med avseende på skyldigheten i fråga ändock borde beaktas. Fordonsföraren borde även — i de fall då så lämpligen ansågs böra ske — beredas tillfälle att för polispersonalen under pågående tjänstgöringspass uppvisa sitt körkort. Vissa anvisningar till reglerna i polisinstruktionen om rapporteftergift aviserades i sammanhanget av rikspolisstyrelsen. Det förutsattes från riksdagens sida att vid prövning av förutsättningarna för rapporteftergift då körkort ej medförs under färd även frågan om förseelsen beror på tillfälligt förbiseende skulle påverka bedömningen.

Vad riksdagen sålunda uttalade gäller alltså. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att bestämmelserna tillämpas i enlighet med det anförda och betydelsen av enhetlig tillämpning. Med beaktande härav anser utskottet någon särskild åtgärd i ämnet från riksdagens sida ej var påkallad.

I motionen 1976/77: 1196 yrkas att riksdagen beslutar att innehavare av AB-körkort erhåller behörighet att föra *s. k. minibuss* eller därest detta yrkande ej bifalls beslutar att dispens kan medges i enlighet med vad som framgår av motionen.

Vid behandlingen av en motion med samma syfte år 1975 erinrade riksdagen (TU 1975/76: 3) om att differentieringen av körkortet enligt riksdagens beslut (prop. 1967: 55, 3LU 1967: 31, rskr 1967: 209) inne-

bar att behörigheten att föra fordon anpassas efter de kunskaper och den färdighet som krävs för framförande av olika fordonstyper. Utbildningskraven och förarproven hade utformats med hänsyn till behörigheten för varje körkortsklass. Vidare erinrades om att indelningen av förarbevisen anpassats efter motsvarande föreskrifter i föreliggande vägtrafikkonvention.

Utskottet har ej funnit skäl frånga riksdagens tidigare uppfattning i frågan och avstyrker följaktligen förevarande motion.

I motionen 1976/77: 827 begärs förslag om utbildning i *sjukvård* och första hjälp för trafikanter. Ett yrkande med samma syfte finns i motionen 1976/77: 1201.

Med anledning härav vill utskottet erinra om att statens trafiksäkerhetsverk fastställt en kursplan för utbildning av förare för körkort med behörighet AB. Som mål för utbildningen anges, såvitt nu är i fråga, god kunskap om åliggande och åtgärder vid trafikolycka samt kunskap så att skadad person på rätt sätt kan ges första hjälpen på trafikolycksplats. Enligt vad utskottet erfarit har sådan utbildning på försök anordnats i Värmlands län genom Röda korsets ABC-kurs för körkortsaspiranter beträffande körkort klass A och/eller B.

Utskottet har också inhämtat att frågan om förarutbildning av bl. a. det slag motionärerna åsyftar f. n. provas inom trafiksäkerhetsutredningen.

Med hänsyn till det anförda och i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet i fråga avstyrks motionerna.

Under hänvisning till pågående arbete inom trafiksäkerhetsutredningen avstyrker utskottet även yrkandet i motionen 1976/77: 1317 om ändrade former för *körkortsprov*.

I motionen 1976/77: 1566 yrkas att *statsbidrag* skall utgå till de företag inom kollektivtrafiken som med hjälp av kvalificerade instruktörer och enligt skolöverstyrelsens och trafiksäkerhetsverkets godkända plan bedriver bussförarutbildning.

Den aktualiserade frågan torde vara av stor vikt för berörda kommuner. Problemet hänger emellertid samman med behovet av yrkesförare med olika behörighet, vilket f. n. utreds inom kommunikationsdepartementet. Spörsmålet har också varit aktuellt inom kollektivtrafikutredningen. I avvaktan på resultatet av det arbete som sålunda bedrivs på området finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen ej påkallad.

I motionen 1976/77: 1584 yrkas att den förarutbildning som sker inom *arbetsmarknadsutbildningen* ingår i de i motionen angivna paragraferna i körkortsförordningen.

Vad som sägs i KKK om förarutbildning, övningskörning och prov vid gymnasieskola skall — i den mån trafiksäkerhetsverket efter samråd med skolöverstyrelsen föreskriver det — enligt beslut av Kungl. Maj:t den 25 maj 1973 gälla också i fråga om de kurser för yrkesförare som bedrivs som särskild arbetsmarknadsutbildning. Utskottet har erfarit att möjligheten att i KKF arbeta in vad som sålunda bestämts om förarutbildning inom arbetsmarknadsutbildningen diskuterades då förslaget till KKF utarbetades. Systemet med den nuvarande uppdelningen hade emellertid fungerat väl. För att behålla uppdelningen talade i viss mån också det faktum att förarutbildningen inom arbetsmarknadsutbildning inte är fullt jämförbar med utbildningen inom gymnasieskolan.

Ej heller utskottet finner skäl föreligga att nu vidta de ändringar som aktualiseras i motionen varför denna avstyrks såvitt nu är i fråga.

I motionen 1976/77: 1198 yrkas att riksdagen hos regeringen begär ytterligare översyn av körkortskungörelsens regler om skyldighet att anmäla till länsstyrelsen då körkortsinnehavare omhändertagits enligt lagen om tillfälligt *omhändertagande* av berusade personer m. m.

Den sålunda aktualiserade frågan följs enligt vad tidigare nämnts inom regeringens kansli. Ytterligare erfarenheter av lagstiftningen anses böra föreligga innan en utvärdering därav kan göras. Eftersom frågan sålunda är föremål för regeringens uppmärksamhet finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida i ämnet ej nu erforderlig.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att motionen 1976/77: 1557 inte föranleder någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
2. att riksdagen
 - a. med anledning av propositionen 1976/77: 113 antager 2, 17 och 22 §§ förslaget till körkortslag med de ändringarna att paragraferna erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelser:

Regeringens förslag

Bil, terrängvagn eller motorcykel får föras endast av den som har körkort för fordonet. Är till *fordonet* kopplat släpfordon skall körkortsbehörigheten omfatta även detta.

Utskottets förslag

2 §

Bil, terrängvagn eller motorcykel får föras endast av den som har körkort för fordonet. Är till *bil* kopplat släpfordon skall körkortsbehörigheten omfatta även detta.

Regeringens förslag

Utan hinder av första stycket får lastbil, terrängvagn, släpfordon eller buss föras

1. utan last eller passagerare inom garageområde, verkstadsområde eller bensinstationsområde eller eljest kortare sträcka av den som har körkort med behörigheten B,

2. med last eller passagerare i fall som avses under 1, om färden äger rum i samband med bärgning, reparation eller liknande åtgärd beträffande fordonet eller fordonståget samt föraren har körkort med behörigheten B och har fyllt 19 år,

3. i tjänsteutövning av polisman, som har körkort med behörigheten B.

Den vars körkort har återkallats får inom garageområde, verkstadsområde eller liknande utan last eller passagerare föra fordon av det slag som det återkallade körkortet berättigade honom att föra, om medgivande därtill har lämnats. Sådant medgivande får avse en tid av högst tre år.

Utskottets förslag

Utan hinder av första stycket får lastbil, släpfordon eller buss föras

17 §

I fall som avses i 16 § första stycket 7, 8, 9 eller 10 får återkallelsen begränsas till att avse viss del av behörigheten.

I fall som avses i 16 § 7, 8, 9 eller 10 får återkallelsen begränsas till att avse viss del av behörigheten.

22 §

Har i fråga om körkortshavare förekommit sådana omständigheter att det finns särskild anledning att erinra honom om de krav som ställs på honom från trafiksäkerhetssynpunkt, får varning meddelas honom, om skäl för återkallelse ej föreligger.

Har körkortshavare brutit mot 4 § 2 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott men hade han ej före färdens slut förtärt starka drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod under eller efter färden uppgick till 0,8 promille, får varning meddelas honom i stället för att beslut fattas om återkallelse av körkortet, om han ej tidigare har dömts för brott mot 4 § nämnda lag och omständigheterna är mildrande.

Har i fråga om körkortshavare förekommit sådana omständigheter som avses i 16 § första stycket 2—6, får varning meddelas i stället för beslut om återkallelse, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.,

Har i fråga om körkortshavare förekommit sådana omständigheter som avses i 16 § 2—6, får varning meddelas i stället för beslut om återkallelse, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.,

b. med anledning av propositionen 1976/77: 113 samt med avslag på motionerna 1976/77: 1567 och 1976/77: 1586, yrkandet 1 såvitt avser 21 §, antager 21 § förslaget till körkortslag med den ändringen att paragrafen erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

21 §

Föreligger vid prövning av ansökan om förhandsbesked eller körkortstillstånd hinder mot meddelande av körkortstillstånd på grund av sökandens personliga förhållanden eller återkallas körkort med återopande av återkallelsegrund som avses i 16 § första stycket 1—6, bestämmes spärrtid om lägst en månad och högst tre år. Vid brott som avses i 1 § andra stycket eller 4 § 1 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott bestämmes spärrtiden till lägst ett år.

Föreligger vid prövning av ansökan om förhandsbesked eller körkortstillstånd hinder mot meddelande av körkortstillstånd på grund av sökandens personliga förhållanden eller återkallas körkort med återopande av återkallelsegrund som avses i 16 § 1—6, bestämmes spärrtid om lägst en månad och högst tre år. Vid brott som avses i 1 § andra stycket eller 4 § 1 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott bestämmes spärrtiden till lägst ett år.

Inträffar under spärrtid omständighet som kan föranleda nytt beslut om sådan tid, får provas om den redan bestämda spärrtiden skall förlängas. Sådan prövning sker efter ansökan. Ansökan skall göras före spärrtidens utgång. Prövningen avser sökandens förhållanden fram till tidpunkten för beslutet. Förlängning får ske med högst tre år vid varje ny prövning.

Vad som anges i andra stycket skall tillämpas på motsvarande sätt om det under spärrtiden har framkommit sådan omständighet som har inträffat före beslutet om spärrtid men inte har varit känd vid det tillfället.,

- c. med bifall till propositionen 1976/77: 113 och med avslag på motionerna 1976/77: 1586, utom yrkandet 1 såvitt avser 21 §, samt 1976/77: 1565 och 1976/77: 1584, yrkandet 1, antager förslaget till körkortslag i de delar förslaget inte omfattas av utskottets hemställan under 2 a och b ovan,
- 3. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77: 113 antager förslaget till lag om ändring i lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott,
- 4. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77: 113 och med avslag på motionen 1976/77: 1585 tillstyrker förslaget beträffande förarprov på automatväxlad bil,
- 5. att motionen 1976/77: 113 ej föranleder någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
- 6. att motionen 1976/77: 1195 ej föranleder någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
- 7. att riksdagen
 - a. avslår motionen 1976/77: 1196,
 - b. avslår motionerna 1976/77: 827 och 1976/77: 1201,
 - c. avslår motionen 1976/77: 1317,

8. att motionen 1976/77: 1566 ej föranleder någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
9. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1584, yrkandet 2,
10. att motionen 1976/77: 1198 ej föranleder någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Stockholm den 11 maj 1977

På trafikutskottets vägnar

SVEN MELLQVIST

Närvarande: herrar Mellqvist (s), Lothigius (m), Persson i Heden (c), Sellgren (fp), Hugosson (s), Rosqvist (s), Clarkson (m), Zachrisson (s), Östrand (s), Komstedt (m), Johansson i Hållsta (c), Johansson i Åmål (s), fru Wohlin-Andersson (c), fru Sandéhn (s) och herr Rejdne (fp).

Reservation

beträffande frågan om förarprov på *automatväxlad* bil av herrar Mellqvist, Hugosson, Rosqvist, Zachrisson, Östrand, Johansson i Åmål och fru Sandéhn (samtliga s) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "I likhet" och slutar med "till körkortslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet har vid prövning av fördelar och nackdelar med att utöka rätten att utan inskränkning tillåta att körkortsprov får ske på automatväxlad bil funnit att övervägande skäl talar för sådan oinskränkt rätt tillåts. Frågan bör i första hand ses ur trafiksäkerhetssynpunkt, även om den praktiska tillämpningen och kontrollfrågan också bör beaktas. Utskottet har därför fäst stor vikt vid vad trafiksäkerhetsverket och trafiksäkerhetsutredningen anfört i denna fråga. Trafiksäkerhetsverket har i en skrivelse till regeringen i maj 1973 hemställt om sådan ändring i KKK att giltigheten för körkort begränsat till bil med automatväxling kan gälla även för person som inte lider av sådant lyte eller sådan sjukdom som omnämns i 22 och 23 §§ körkortskungörelsen.

Trafiksäkerhetsutredningen har i sitt yttrande över trafiksäkerhetsverkets förslag ansett att detta bör genomföras helt. Risken att en person med körkort begränsat till förande av bil med automatväxling kan komma att köra bil med manuell växling anser utredningen överdriven. Erfarenheter från utlandet anses sålunda tala för att olovlig körning i sammanhanget ej utgjort något problem. Utredningen anser inte heller att man behöver befara att automatkortet skall bli någon genväg till billigare körkort. Möjligheten att förvärva körkort med begränsad giltighet torde enligt utredningen huvudsakligen komma att utnyttjas av

dem som verkligen har svårigheter att klara växling av bil och för vilka bil med automatväxling utgör enda möjligheten att föra fordon.

Utskottet delar den uppfattning som sålunda framförts av trafiksäkerhetsutredningen. Utskottet finner inga skäl tala för den inskränkning som föreslås i propositionen vid genomförandet av trafiksäkerhetsverkets förslag. Förslaget att körskolelärare skall avgöra om en körskoleelev skall få ta körkort på bil med automatväxling torde enligt utskottets uppfattning starkt kunna ifrågasättas. Riskerna för felbedömningar är mycket stora. Den för utbildningen av körkortselev ansvarige bör enligt utskottet inte påläggas det stora ansvar som ett genomförande av propositionen förutsätter. Tolkningstvister torde också kunna befaras som en följd därav.

Enligt utskottets uppfattning bör sålunda, i enlighet med yrkandet i motionen 1976/77: 1585, möjlighet ges för den som så önskar att ta körkort som ger behörighet att enbart föra automatväxlad bil.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77: 113 och motionen 1976/77: 1585 ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande frågan om förarprov på automatväxlad bil,

Särskilt yttrande

beträffande frågan om *forum* för körkortsåterkallelser av herrar Mellqvist, Hugosson, Rosqvist, Zachrisson, Östrand, Johansson i Ämål och fru Sandéhn (samtliga s) som anfört:

Den utredning som enligt fjolårets riksdagsbeslut skulle se över vissa gränsdragningsfrågor i samband med forumfrågan skall fortsätta sitt arbete. Vi beklagar att regeringen icke följt riksdagens beslut från i fjol, innebärande att riksdagen nu, vid behandlingen av propositionen 1976/77: 113, får möjlighet att behandla och besluta i denna viktiga fråga.

Vi önskar på nytt hävda att det måste vara en allvarlig försämring att föra över mål rörande körkortsåterkallelse från länsrätt till tingsrätt. De körkortsfall som det i praktiken skulle bli tal om att flytta över till allmän domstol avser rattfylleri eller rattonykterhet. I övrigt gäller att den stora mängden trafikbrott numera avgörs genom strafförelägganden och ordningsförelägganden.

Tidigare blev domstolshandläggning ofta nödvändig på grund av oenighet i skadestandsfrågor. Med den nya trafikskadelagstiftningen är så inte längre fallet. Utrymmet för en förening av ansvars- och körkortsfrågan i tingsrätt är numera avsevärt mera begränsat än tidigare.

Inte heller i trafiknykterhetsmålen kan något vinnas i snabbhet på en överflyttning. I dag får man besked om resultatet av blodanalys 10—14 dagar efter brottet, och körkortet omhändertas då omedelbart av polis. Detta sker långt innan ansvarsfrågan tas upp i tingsrätten. Omhändertagandebeslutet underställs genast länsrättens bedömning. Denna procedur kan inte gå fortare vid en överflyttning till allmän domstol. I fall av grov vårdslöshet i trafik är läget i stort sett detsamma.

Av stor betydelse är att forumfrågan bedöms mot bakgrund av den genomgripande reformering av förvaltningsprocessen som har skett under senare år. Numera finns som bekant nämndemän i länsrätterna precis som i tingsrätterna, med den för länsrätterna positiva skillnaden att nämndemännen där har individuell rösträtt, vilket betyder ett större inflytande. Det finns också möjlighet till muntlig förhandling i länsrätt. Länsrätterna är alltså domstolar, likvärdiga med de allmänna domstolarna. Slutsatsen borde bli att körkortsmålen även fortsättningsvis handläggs i länsrätterna.

Enligt vår uppfattning hade det, med de skäl vi här anfört, varit av stor betydelse att den försenade utredning som nu, sedan de borgerliga partierna under föregående riksmöte bundit sig för överföring av körkortsmål från länsrätt till tingsrätt, arbetar enbart med smärre gränsdragningsproblem, i stället i enlighet med vår reservation 2 till trafikutskottets betänkande 1975/76: 28, med beaktande av nytillkommande lagstiftning och utredningens arbete i övrigt, *förutsättningslöst* fått undersöka även frågan om den lämpliga ansvarsfördelningen mellan länsrätt och tingsrätt.